

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 375
אלול תשפ"ג

לעשות עמוד אחד, כיון שזה לא ריווחי. מוקד העירוב משתדל לתת מענה גם למקרים אלו, במקומות שצריך לעשות עירוב לשבת, אפילו שזה לא ריווחי, כי השבת היא עיקר הרווח שלנו, שעוד יהודי ישמור שבת. גם במקרה זה קיבלנו את המשימה, נסענו להביא עמוד על גג הרכב, והרכבנו אותו במקום החסר.

בשעה שהגענו לקשור את החוט מהעמוד החדש לעמוד הבא של קו העירוב, גילינו שיש בשני עמודים הבאים אחריו דבר פסול ממש. באזור הזה היו עבודות עפר, והמשאיות והטרקטורים שעוברים בקביעות תחת החוט של העירוב היו קורעים לו את החוט כמעט כל שבוע. הבודק של העירוב ראה שזה נקרע כמעט כל שבוע, והבין שהחוט שם מידי נמוך ביחס למשאיות, וחיפש איך לעשות שהחוט יהיה יותר גבוה. להעמיד עמודי עירוב אין לו אפשרות כאמור, לכן הוא לקח קרש באורך שני מטרים, והצמיד אותו לעמוד הקיים בגובה, קשר את הקרש מסביב עם חוט ברזל, והניח את חוט העירוב מעל הקרש. במצב כזה החוט שהוא בעצם המשקוף של הפתח, נמצא מעל הקרש ולא מעל העמוד, והקרש אינו כשר לעמוד כי אינו מתחיל מהקרע אלא תלוי באויר מעל ג' טפחים, ודינו כמו מחיצה תלויה שאין לה דין מחיצה (כמבואר מהשו"ע סי' שס"ג סי' וברמ"א

עמוד אחרי התקון, הקרש בגד יטון

סי' ז), א"כ זה צורת הפתח מן הצד, שהמשקוף אינו מעל העמוד האמיתי שמתחיל בקרקע, אלא על קרש שנמצא בצד של העמוד, דהיינו שגם החוט בסופו של דבר נחשב מהצד. [בדין יש אחרונים שהקלו להחשיב את הקרש כמשקוף לעמוד, אבל הוראת פוסקי זמנינו (ע"פ דברי שאר אחרונים) שכינר שניכר בצורתו שאינו המשך מעל העמוד אלא המשך בצורה שהוא ממשיך בצד, אין לזה עדיפות מחוט שנמצא בצד שהוא פסול לכן שלחנו לשאול את הרב באותה עיר, וגם הוא הורה לאסור כדלהלן].

חייבים שהבודקים והמתקנים ידעו את ההלכות כדי שיהיה עירוב התקשרנו למי שאחראי במועצה הדתית ואמרנו לו שיש כאן עוד מקום שאינו כשר. הוא ביקש לקבל תמונה, והעביר אותה לרב שבעיר, והרב השיב לו שהבעיה נכונה, אסור לעשות כך את העירוב, וצריך עוד היום להתקין שם עמוד אחר. יצאנו משם לעיר הסמוכה, רכשנו עוד צינור ברזל לעשות ממנו עמוד נוסף, הרכבנו לו ראש עם וי כנהוג, והרכבנו אותו במקום הבעייתי [ועקפנו את העמוד השני הפסול]. קשרנו חוט חדש לעמוד החדש, מתוך אמירת לכבוד שבת קודש, להציל עיר שלימה שלא ידוע כמה זמן לא זכתה לעירוב כשר.

המקרה הזה מלמד אותנו כמה דברים, כל אדם במה שהוא צריך ללמוד מזה, אבל ברור שעיקר הבעיה היא, כאשר מי שעוסק בתיקונים בפועל, אינו יודע את ההלכות כראוי. במצב כזה לא יעזור שיהיה רב חשוב לעיר, ולא יעזור שהרב יהיה בקי בהלכות, כי אם הבודק עושה תיקון פסול אף אם לא ידע על כך. והמצב הזה יכול להישאר שבועות וחודשים, ואפילו שנים, שבדקים על שבע את כל החוטים, אבל אין עירוב, אין שמירת שבת ח"ו. כמה צער לחשוב על כזה דבר, אחראי מתמסר כל שבוע לקשור חוטים ולתקן בשמש ובגשם, ואין לו עירוב, עיר שלימה, רק בגלל שהוא חושב שלא צריך ללמוד ולהתלמד, סומך על הידיעות שלו ולא שואל, ואף אדם לא יכול לדעת שהעיר הזו בלי עירוב.

הפתרון הוא בשורש, שהבודקים יעברו הכשרה לפני כניסתם לתפקיד הנשגב הזה, שמשכורתו בעולם הזה נמוכה, ובעולם הבא כפולה ומכופלת. אבל את השורש קשה לתקן. אנשים לא מודעים לצורך להשקיע בלימוד והתמקצעות ובינתיים אנחנו הקוראים נדע ונעביר לחברינו ולמשפחותינו, שאם אומרים שהפיקוח אינו מוסמך, או כל זמן שלא ידוע לנו ממקור מוסמך שבדיקת העירוב ע"י בודק שידע בעצמו את ההלכות בצורה הפרקטית המותאמת לשטח, והבדיקה היא בדיקה הלכתית ולא רק בדיקת חוטים, אין לנו אפשרות להסתמך על העירוב, וההימנעות מלטלטל היא לא לחינם.

מדוע על הלולב יש תור לשאול את הרב, ובסוכה יודעים לבד בשבוע זה נפתחו בס"ד השיעורים המיוחדים להלכות סוכה, בביאור ההלכות בהתאם למציאות בזמנינו, עם עשרות דברים אקטואלים, ושאלות שהובאו לפני פוסקי זמנינו, אשר חלקם מובאים בספריהם וחלקם עדיין תורה שב"ע.

בפתיחת השיעורים דיברנו על דבר מעניין שאנו רואים בציבור. יש לנו שתי מצוות בחג הסוכות, מצות ארבעת המינים, לולב ואתרוג וכו', ומצוות סוכה. מצוות ארבעת המינים היא רק ביום הראשון מהתורה, ושאר הימים מדרבנו, ובשנה זו שיי"ט ראשון יוצא בשבת אין לנו מצוה זו מהתורה אלא מדרבנו. לעומת זאת מצות סוכה נוהגת כל שבועת הימים מהתורה גם בזמן הזה, ולא רק פעם אחת בכל יום אלא כל היום כל זמן שרוצה לאכול אכילת קבע או לישון. שתי מצוות אלו מוטלים על כל אדם לעשות בעצמו. והנה במצוות ארבעת המינים אנו יודעים שכל אחד טורח ומתרוצץ לחפש אחר אתרוג מהודר ללא נקודה כלשהי וללא בלעטלך, ולולב סגור עד הסוף הסוף, שהם דברים של הידור, ולרוב האנשים לא מספיק להם הידיעות שבידם אלא הולכים לרב או למישהו שמבין טוב ושואלים אותו האם נראה לו שזה מהודר, יש תורות ארוכים אצל כל רב בערב סוכות, ומרחיבים את שעות המענה ומוסיפים מוצי"ם שיענו בבית ההוראה. מדוע, כי האדם לא בטוח בעצמו שזה מספיק מהודר, למרות שבאופן כללי הוא יודע את ההלכות, וכל הלולבים וכל הלולבים אותם שאלות, ורוב הלולבים כשרים כידוע, אבל עדיין שואל כדי להיות בטוח.

הדגמת הלכות סוכה, השיעור השבוע באפקים

לעומת זאת במצוות סוכה, כל אחד בונה בעצמו בצורות שונות, בבית או בחצר בכל מיני תנאים והגבלות של תנאי שטח, ובזה אין שאלות, אין תור לרבנים, אין כמעט אנשים שמבררים על כשרות הסוכה, משום מה בזה כולם מסתדרים עם הידיעות שיש להם או שאין להם, ובטוחים שמה שהם החליטו מתוך זכרון ישן של דברי הגמ' ואולי גם משנ"ב, זה ודאי כשר ומספיק מהודר. איך יתכן פער כל כך גדול, במצוות של אותו חג, בין לולב ואתרוג לבין סוכה דאורייתא.

ובפרט שאנו יודעים שבסוכה יש הרבה צורות שאינן דומות להלכה הפשוטה הכתובה בגמ' ובפוסקים. וכמה סוכות מתגלות מידי שנה שלא נעשו כהלכה, או שהן תלויות במחלוקת הפוסקים, שאף אדם לא היה משתמש בכזו רמה של לולב או אתרוג אפילו בחינם.

לאור המצב אנו רואים צורך גדול לערוך שיעורים מיוחדים ברחבי הארץ, להראות את הדינים החשובים שיש גם בהלכות סוכה, ללמד את הפתרונות להכשיר את הסוכה כהלכה, ובמה יש להדר בעשייתה. וכן למתקדמים יותר לדעת כיצד להורות לשואלים ולהשיב לאמיתתה של תורה בס"ד. בשבוע זה התחילו את המסגרת בכמה ערים, ובאופן מיוחד התרחבנו מחוץ לערים הקבועות, גם לעיר אופקים, לעמנואל ולאלעד. כה יתן ה' וכה יוסיף, ונזכה בעז"ה להגדיל תורה ולהאדירה, ולהעמיד מורי הוראה כהלכה, ולעודד את הציבור לשאול ולעשות כראוי.

תיקון שנעשה להגביה את החוט ופסל את העירוב

ביום תמישי האחרון נתבקטנו ע"י המועצה הדתית באחת הערים במרכז הארץ לעשות להם עמוד אחד בעירוב של העיר, בעקבות גדר חדשה שהוקמה ע"י העיריה, וצריך שקו העירוב יתחבר לגדר. עבודה כזו נקראת עבודה קטנה, שעובדים רגילים לא באים בשביל כזה דבר, אלא הבודק של העירוב עושה איזה אילתור לפי רמת היכולות והידע שלו, ואחרי זמן שמצטבר כמות של עבודות, מזמינים עובד שיתקן כמה יחד. בעיר הזאת אין לאחראי ידע ואמצעים אפילו לאילתור טוב, ולכן ביקשו שנבוא לעשות להם את התיקון הזה. בשביל דברים כאלו מוקד העירוב הוא כתובת חשובה, כיון שכאמור העובדים הרגילים שמתקנים עמודי עירוב אינם באים לעיר אחרת בשביל

התקנת עירוב לפני פתיחת הפארק החדש

שבוע זה עסקנו במקביל בהרחבה והקמת עירובים במקומות חדשים, שלא היו כלולים בעירוב. באחת הערים במרכז הארץ עשו פארק חדש מחוץ לגבול העירוב של העיר, כעת לפני שפתחו אותו לציבור דרשה המועצה הדתית ממנהל העבודה, שירחיבו את העירוב עד לפארק, כיון שמסתמא אנשים יגיעו גם בשבתות. החברה קיבלה את הדרשה, ופנתה למוקד העירוב לבצע את העבודה. במקרה זה הביצוע היה דחוף לפני הפתיחה, לכן עשינו מיד הזמנה של כמות העמודים הנדרשת, והבאנו את הציוד לביצוע העבודות. פרויקט זה התחיל בסוף בין הזמנים, והיו אברכים שהשתתפו בשיעורי העירובין וביקשו להצטרף להיות שותפים גם בעשיה, להחכים גם בטכניקה של הקמת עירוב. בהזדמנות זו קראנו להם שיבואו לשטח, וביחד בפיקוח הם היו שותפים בהקמת העירוב.

לקראת שבת הוציאה המועצה מודעה חגיגית שנתלתה ברחובות העיר על הקמת העירוב לסביבות הפארק. כמובן מדובר בעירוב עירוני, ע"פ נתוני הכשרות הנוהגים באותה עיר.

עירוב חדש שנעשה והעיריה הצמידה שילוט על העמוד

מקביל לעבודות בדרגת עירוב עירוני, עסקנו השבוע גם בהרחבת עירוב בדרגת עירוב שכונתי, בשכונה בירושלים. בעקבות התעוררות של אברכים מלומדי השיעורים שגרים בשכונה, וביקשו לסייע להג"ר א. נובירט שליט"א להרחיב את העירוב ולהוסיף בו מה שצריך, ערכו מגבית קטנה בשכונה, וקראו למוקד העירוב לקחת את עול הביצוע והפיקוח של העובדים. הגענו לשכונה ונפגשנו עם הרב והאברכים, ועברנו על המקומות, בדקנו את האפשרויות והעדיפויות של מיקום העמודים, והבאנו את העובדים שיבצעו את ההתקנה. ובס"ד קטע ההרחבה התבצע כבר בהקמת העמודים וכן עם הוספת הלחיים. באחד העמודים כבר הספיקה העיריה לתלות עליו שילוט עבור הכביש החדש שנסלל שם.

והנה פעמים רבות אנו מקבלים שאלה מאחראים על העירובים האם השילוט מהווה בעיה בכשרות העירוב, לכן נראה לבאר את הדברים בהזדמנות זו. התשובה היא ששילוט כזה אין בו שום בעיה, ואפילו שלט גדול של תנות או פרסומת שמצמידים לפני העמוד, כמעט תמיד אין בזה בעיה לעירוב. ולביאור הדברים יש לקשר את השאלה לכמה נושאים, א. מצד ההלכה של מחיצה לפני העמוד, ברור שבשלט שאינו י טפחים אין שאלה כלל, אך גם בשלט שיש בו י טפחים, מ"מ הוא תמיד תלוי בגובה יותר מג' טפחים מהקרקע, ממילא אין לו דין מחיצה. ב. מצד דין פתחי שימאי, שיש כביכול שינוי ובלטיה בעמוד. הנה פשוט ששלט אינו קלוקל בצורת הפתח, אלא הוא דבר חיצוני שנוסף על העמוד. בנוסף שבמצב שהשלט נמצא בגובה מעל י טפחים, י"ל כשיתות שאין פתחי שימאי מעל י [מחמת הסברא שאפשר לומר דל את החלק העליון, כעין דברי השעה"צ סי' שס"ג ס"ק י"א]. וכן באופן השלט אינו בקו שתחת החוט, אינו פוגם בפתח כלל.

בשיעור גג המפסיק בין הלחי לחוט

ג. מצד הבעיה של גג המפסיק בין הלחי לחוט, במקומות שמעמידים לחיים לעמודים. הנה בדרך כלל השלט אינו תחת הלחי, כיון שהשלט מורכב צמוד לעמוד, והלחי אם עושים אותו נכון הוא צריך להיות רחוק מהעמוד 20-10 ס"מ, [כי המטרה של הלחי להציל מעקמימות שיכולה להיווצר בעמוד, ואם הוא צמוד יתכן שהעמוד התעקם מעט לכיוון החוט ויעבור את מקום הלחי, שאז החוט אינו מעל הלחי]. ממילא השלט אינו מעל הלחי, וגם במקרה שהשלט מעל הלחי, עדיין י"א שאין גג המפסיק אלא בדבר חשוב להפסיק, כלומר רחב מעט, אבל דבר צר אינו מפסיק. והבאנו במק"א (עי' בגליון מס' 4) שאומרים בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאפילו מעט מפסיק, ובשם מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שצריך חשיבות של טפח [ועי' בחוט שני החדש]. ולכ"ז י"ל שהשלט הוא דבר דק ואינו מפסיק, ובשלט שאין לו מסגרת שעביו פחות מסנטימטר, מסתמא גם לדעת הגרי"ש"א אינו מפסיק. ובמיוחד, שמסתבר שלא שייך למדוד בדיוק עד כדי כך שהשלט נמצא בדיוק בין הלחי לחוט, ולא מעט לפני או אחרי, ובסתמא לא צריך לחשוש שיארע כזה דיוק שעובי השלט יעבור על הלחי באותה נקודה שהחוט עובר, וזה כשר.

השלמת גובה גזי המדורות ע"י אבנים

עירוב חדש שהעיריה הציבה עליו שילוט

ענפי עץ שיעוטפים את העמוד באמצע גבהו

במקום אחר באותו עירוב, ביציאה מבית החולים שערי צדק, היה עמוד של עירוב ששימש שנים רבות, שלא היה לו לחי, וגדל סביבו עץ מלא בענפים עד שעטף את העמוד, אלא שהעץ לא גדל בחלק התחתון של העמוד, וגם לא הגיע למעלה אל מקום החוט, אלא רק באמצע העמוד, היה גוש גדול של ענפים סביב לעמוד. כעת כאשר באנו להוסיף לו לחי, התעוררה בעיה שהעץ הוא גג המפסיק בין הלחי לחוט, שהביא המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שהוא פוסל את הלחי. ואע"פ שעץ הוא לא צורה של גג, ולא צורה של בנין, הורו הרבנים שאם הוא מכסה את האויר שביניהם הוא חשוב הפסק כמו גג. והנה הבעיה הזו נוצרה רק בגלל שבאנו להוסיף לחי, אבל כשרות העמוד לא נפגמה מחמת העץ הזה, כי כלפי העמוד לא שייך לדון הפסק, שהרי העמוד ממשיך ועולה עד החוט ממש, שהרי החוט מונח על ראשו. [ורק לדעת הסוברים שיש דין פתחי שימאי מעל גובה י, יש מצבים שהענפים עושים חשש ומקפידים להסירם]. משא"כ כעת שבאים להוסיף לחי, אם לא קוצצים את הענפים אין טעם להתקין אותו. כדי להוסיף בכשרות העירוב ולעשות לחיים [המועילים לבעיה של הנדנדוד שיש בחוט, ולשקיעה של אמצע החוט, ולעקמימות קטנה בעמוד, כמו שביארנו במק"א], לכן הבאנו מגזמה וגזמנו הרבה מהעץ, עד שהתפנה כל הדין ששוכן תחת החוט ברוח, והעמדנו את הלחי תחתיו. [יש לציון לעוסקים בעבודת הקודש, לזכור לסלק את חתיכות הגזם מהמקום, כיון שכיום הדבר הזה נחשב בעיני עובדי העיריה כדבר חמור, ותלוי לפי הענין, ואכמ"ל].

עירוב שכונתי שהתך בגגו כדי שלא יפסיק מעל הלחי

אם כבר עסקנו בענין גג המפסיק, נביא כאן עוד קצת מהדברים שהיו לנו בימים האחרונים. בגליון הקודם הזכרנו את הסיור שנעשה בעירוב של השכונה המתחדשת בעיר בית שמש הישנה. באחד מהמקומות הם עשו צורת הפתח לסגור רחוב, וקשרו את החוט מבנין של גן ילדים, לבנין שמעבר לכביש, אך הם הבחינו שאם הם מעמידים את הלחי צמוד לגדר, יוצא שהגגו של הגן שמגיע עד הרחוב, יבלוט בין הלחי לחוט. הם הרחיקו את הלחי מהגדר, אך עדיין זה לא הספיק, והגגו בלט עוד כמה סנטימטרים מעל הלחי. [במקרה זה גם אם הגג בולט מעט זה לא נחשב דבר דק, כי מתחשבים בכלל צורת הגג, והגגו הוא דבר גדול וחשוב].

היתוך בגגו שלא יפסיק בין הלחי לחוט

במקום הזה לא היה טוב להרחיק עוד את הלחי, כי הוא היה מפריע להולכים במדרכה. לכן הם ביקשו רשות מבעלי הגן לחתוך ממנו, וחתכו בגגו כפי רוחב הלחי. והנה יש להסתפק, האם צריך לחתוך כנגד כל רוחב הלחי, או מספיק מעט כנגד רוחב החוט [וקצת יותר כדי שייחשב נקב גדול כמ"ש המשנ"ב שם]. שהרי העמוד הוא מה שתחת החוט, ואם אין הפסק בין הלחי לחוט, מה איכפת לי שבהמשך הלחי יש הפסק, אך שמא יש לומר כיון שאנו באים להתיר בזה את נדנדוד החוט עד שיעור שאינו יוצא מרוחב הלחי, וכמבואר בחזו"א (סי' ע" ס"ק י), שכל רוחב הלחי הוא עדיין עמוד, א"כ אני צריך גם שלא יהא גג המפסיק כנגד כל הלחי [למקרה שהחוט יתנדנד]. או שמא לענין נדנדוד החוט אין צריך שיהיה גוד אסיק לכל הלחי אלא רק בנקודת החיבור. ועיין בזה.

לחי מוצמד לאיסכורטי והבליטות שבו מעל הלחי

שאלה נוספת שהיתה כאשר עשינו לחי חדשה לעירוב שהעמוד שלו הוקף באתר בניה, ובמצב כזה הוא פסול, כיון שהוא ברשות אחרת, כמ"ש המשנ"ב שם ס"ק ק"ג. והאחראי חיבר לחי מפולגל, והדביק את ראש הלחי לאיסכורטי. והרי באיסכורטי יש בליטות ושקעים, וראש הלחי היה מודבק בחלק השוקע, יוצא שכאשר ראש הלחי מודבק פנימה יש מעליו דבר המפסיק. אמנם הוא לא בצורת גג אלא בצורת מחיצה, אך הוא דבר חשוב וגדול. וצ"ע. ועי' בגמ' מסכת סוכה, (דף ד.) שהפרכת נקראת סכך על שם הבליטות שהיו בה במקום הבדים, וצ"ע כמה זה היה בולט, ואם היה מאוזן או מאונך באלכסון מועט מאוד. למעשה היה גם ענין להחליף את הלחי הזה מחמת שהוא רק פולגל, וכתבנו במק"א לדון אם נחשב ראוי להעמיד דלת. הבאנו לחי מברזל, שיש בו עובי של 3 ס"מ, וחיברנו לגדר, ובדקנו שהגדר אינה נוטה לכיוון הלחי, כדי שראש הגדר לא תבלוט ולא תפסיק בין הלחי לחוט. [ובזה צריך עירנות גם בהמשך הזמן].

לחי בנדר איסכורטי כשהבליטות מעל הלחי